

Sygn. akt VI ACa 775/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA Irena Piotrowska (spr.)

Sędziowie: SA Beata Waś

SO (del) Marcin Łochowski

Protokolant: Izabela Nowak

po rozpoznaniu w dniu 28 kwietnia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa C. P.

przeciwko (...) Sp. z o.o. w W.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 5 marca 2014 r.

sygn. akt XVII AmC 10276/12

I. oddała apelację;

II. zasądza od C. P. na rzecz (...) Sp. z o.o. w W. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 775/14

UZASADNIENIE

Powód – C. P. domagał się uznania za niedozwolone i zakazania wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia o treści:

„Przyjmowane mogą być następujące formy zabezpieczenia:

1.obligatoryjnie : a) weksel własny in blanco, b)opcjonalnie, a w szczególności w przypadku pożyczek przekraczających wartość 30 000 z w związku z par.7. „ocenie i sprawdzeniu podlega ... e) proponowane zabezpieczenie spłaty pożyczki” znajdującego się w § 5 w zw. z § 7 wzorca umowy „Regulamin udzielania pożyczek przez (...) Sp. z o.o. w ramach kontynuacji projektów (...) (Podziałanie 1.2.1.) oraz środków własnych (SW)”, którym posługuje się pozwany - (...) sp. z o.o. w W..

Pozwany domagał się oddalenia powództwa i wniósł o zasądzenie kosztów procesu.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Warszawie- Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oddalił powództwo i orzekł w przedmiocie kosztów procesu. W motywach tego rozstrzygnięcia wskazano na następujące ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną.

Pozwany - (...) sp. z o.o. w W. utworzony został przez Samorząd Województwa (...) w celu wspierania przedsiębiorczości i ograniczania bezrobocia na terenie M.. W ramach swojej działalności posługuje się w obrocie z konsumentami wzorcem umowy pt. „Regulamin udzielania pożyczek przez (...) Sp. z o.o. w ramach kontynuacji projektów (...) (Poddziałanie 1.2.1.) oraz środków własnych (SW)” zawierającym postanowienia, do których nawiązuje żądanie pozwu, tj.:

„Udzielenie pożyczki jest uzależnione od ustanowienia zabezpieczenia jej spłaty. Przyjmowane mogą być następujące formy zabezpieczenia:

1. obligatoryjnie-:

a) weksel własny in blanco

2. opcjonalnie, a w szczególności w przypadku pożyczek przekraczających wartość 30 000 zł:

a) poręczenie osób trzecich

b) akt notarialny, o dobrowolnym poddaniu się pożyczkobiorcy i poręczycieli rygorowi egzekucji na podstawie art. 777 § 1 pkt 5 kpc

c) poręczenie instytucji finansowych

d) hipoteka

e) przewłaszczenie rzeczy ruchomych na zabezpieczenie wraz z cesją polisy ubezpieczeniowej

f) sądowy zastaw rejestrowy

g) kaucja środków pieniężnych na lokacie

h) cesja polisy ubezpieczeniowej na życie

i) przelew wierzytelności.”,

zawartego w § 5 ust. 1 i 2 wzorca w zw. z § 7 ust. 1 wzorca:

„Złożone wnioski są oceniane i sprawdzane w celu kwalifikacji ryzyka przedsięwzięć zgłaszanych do finansowania. Ocenie i sprawdzeniu podlega m.in.:

a) prawdziwość danych dotyczących wnioskodawcy,

b) zakres uzasadnienia kosztów kwalifikowanych,

c) rzetelność i poprawność przedstawionych informacji na temat przedsięwzięcia, dotyczących analizy rynków sprzedaży i zaopatrzenia, sytuacji finansowej oraz kompetencji wnioskodawcy,

d) zdolność do spłaty pożyczki wraz z odsetkami,

e) proponowanie zabezpieczenie spłaty pożyczki.

Pozwany nie zaprzeczył prawdziwości wzorca, ani treści kwestionowanego pozwem zapisu

W przekonaniu Sądu pierwszej instancji powództwo podlegało oddaleniu.

Zwrócono uwagę na treść art. 479³⁸ § 1 k.p.c. zgodnie z którym powództwo w sprawach o uznanie wzorca umowy za niedozwolone może wytoczyć każdy, kto według oferty pozwanego mógłby zawrzeć z nim umowę zawierającą postanowienie, którego uznania za niedozwolone żąda się pozwem.

Podniesiono, że uzasadnieniu wyroku z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05 (Biuletyn Sądu Najwyższego 2006, nr 5, s. 12) wskazano na warunkowe sformułowanie art. 479³⁸ § 1 k.p.c., który legitymację czynną do wytoczenia powództwa w tym postępowaniu. przyznaje w pierwszej kolejności "każdemu, kto według oferty pozwanego mógłby zawrzeć z nim umowę zawierającą postanowienie, którego uznania za niedozwolone żąda się pozwem".

Podniesiono, że brzmienie tego przepisu wskazuje na nieograniczony a priori krąg podmiotów czynnie legitymowanych, a zarazem na publiczny charakter skargi w sprawach abstrakcyjnej kontroli wzorca umownego. Przyjęto, iż w przepisie tym chodzi o "każdego konsumenta", a nie o wszystkie podmioty.

Podzielono stanowisko doktryny, uznające, że podstawy legitymacji procesowej należy szukać w przepisach prawa materialnego, a nie procesowego, co oznacza konieczność interpretacji przepisu art. 479³⁸ § 1 k.p.c. w połączeniu z treścią art. 385¹ § 1 k.c.

Podzielono konstatację pozwanego, że przedmiotowy wzorec umowy stosowany jest wyłącznie w stosunkach z przedsiębiorcami. Treść § 1 ust. 1 regulaminu wyraźnie bowiem wskazuje, że „Pożyczkobiorcami na podstawie regulaminu mogą być jedynie przedsiębiorcy spełniający kryteria mikro przedsiębiorstwa, małego przedsiębiorstwa lub średniego przedsiębiorstwa (...)” Podkreślono, że nie sposób przyjąć aby jakkolwiek konsument mógłby zawrzeć z pozwanym umowę zawierającą kwestionowane postanowienia, a tym samym kontrola postanowień „Regulaminu udzielania pożyczek z dnia 28.03.2012 r.” jest wyłączona.

Wskazując na powyższe okoliczności nie dopatrzono się w niniejszej sprawie istnienia prawa podmiotowego, któremu należało udzielić ochrony prawnej. Było to jednoznaczne z uznaniem braku legitymacji czynnej po stronie

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł powód zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania lub też o orzeczenie co do istoty sprawy i uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

Wyrokowi zarzucono niewłaściwe zastosowanie art.479³⁸ k.p.c. w związku z art.58 k.c., art.384 k.c. i art.385²k.c. poprzez błędne uznanie braku legitymacji czynnej po stronie powoda oraz brak zastosowania rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 4 września 2006r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pożyczek ze środków wsparcia udzielanego przez (...) (Dz.U. z 2006r.Nr 167 poz.1184).

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Apelacja powoda nie jest zasadna i dlatego nie mogła odnieść skutku.

Ustalenia faktyczne poczynione w sprawie Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za podstawę dla własnych rozważań. Trafne są w szczególności ustalenia Sądu pierwszej instancji, że z postanowień Regulaminu udzielania pożyczek wynika, iż pożyczkobiorcą może być tylko i wyłącznie osoba, która prowadzi działalność gospodarczą. Treść § 1 ust. 1 Regulaminu wyraźnie bowiem wskazuje, że „Pożyczkobiorcami na podstawie regulaminu mogą być jedynie przedsiębiorcy spełniający kryteria mikro przedsiębiorstwa, małego przedsiębiorstwa lub średniego przedsiębiorstwa (...)”

Podkreślić należy, że przepisy art. 385¹–385³ k.c. wprowadzają zakaz stosowania niedozwolonych postanowień umownych (klauzul niedozwolonych) w obrocie konsumenckim, który sankcjonowany jest brakiem mocy wiążącej tych klauzul. Przepisy te określają materialnoprawne reguły ochrony konsumentów przed niedozwolonymi postanowieniami umownymi, które zwłaszcza znajdują zastosowanie w ramach sądowej kontroli wzorców umownych (incydentalnej, podczas rozpoznawania sprawy dotyczącej konkretnego stosunku obligacyjnego, ale także kontroli abstrakcyjnej, art. 479³⁶–479⁴⁵ k.p.c., niezależnej od istnienia zobowiązania) oraz stosowania przepisów zakazujących praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (por. zwłaszcza art. 24 i n. oraz art. 100 i n. u.o.k.k.). Regulacje te znajdują zastosowanie do umów obligacyjnych zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentami, z użyciem lub bez użycia wzorców, ale także do klauzul wzorców umownych używanych przy zawieraniu umów (por. wyrok SN z dnia 9 października 2003 r., V CK 277/02, OSNC 2004, nr 11, poz. 184 oraz z dnia 7 grudnia 2006 r., III CSK 266/06). Zawarta w art. 22¹ k.c. definicja konsumenta łączy kryterium podmiotowe i przedmiotowe, wskazując, że za konsumenta może być uważana tylko osoba fizyczna znajdująca się w sytuacji prawnej, polegającej na dokonywaniu czynności cywilnoprawnej, mającej wywołać skutek prawny w jej relacji z przedsiębiorcą, a ta czynność nie może być bezpośrednio związana z prowadzoną przez tę osobę działalnością gospodarczą lub zawodową. Funkcjonalna w istocie definicja konsumenta przyjmuje jako punkt wyjścia pełnioną w danej chwili oraz sytuacji rolę ekonomiczną osoby fizycznej (która to osoba może następnie w innej już sytuacji pełnić rolę przedsiębiorcy). Definicja konsumenta dająca się wyinterpretować z art. 22¹ k.c. zawiera cztery elementy. Po pierwsze, konsumentem może być tylko osoba fizyczna, po drugie, musi ona dokonywać czynności prawnej, po trzecie, czynność ta pozostaje w określonej relacji z rolą społeczną tej osoby, a po czwarte, adresatem oświadczenia woli jest przedsiębiorca. Zróżnicowanie sytuacji prawnej dwóch specjalnych kategorii podmiotów obrotu cywilnoprawnego, a mianowicie konsumentów i przedsiębiorców, tylko z formalnoprawnego punktu widzenia nie jest zgodne z metodą cywilnoprawną, która stawia na pierwszym miejscu właśnie równorzędną pozycję uczestników tego obrotu. W istocie jednak znacznie silniejsza pozycja ekonomiczna oraz społeczna i organizacyjna przedsiębiorcy wymaga zapewnienia konsumentowi równorzędności materialnej, rzeczywistej, dającej mu niezbędne "wyprzedzenie" (handicap) w relacjach z przedsiębiorcą. Konieczność takiej regulacji wynika bezpośrednio z art. 76 Konstytucji RP, nakładającego na władze publiczne obowiązek ochrony konsumentów, m.in. przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi.

Wbrew zarzutom strony skarżącej powództwo, o którym mowa w art. 479⁽³⁸⁾, służy realizacji tzw. abstrakcyjnej kontroli abuzywności wzorców umownych. Ocena kryteriów kontroli wzorca jest dokonywana na tej samej podstawie materialnoprawnej co kontrola incydentalna (art. 385⁽¹⁾, 385⁽²⁾, 385⁽³⁾ k.c.), odmienne natomiast są przedmiot i charakter tej kontroli. Legitymowany biernie jest oferent, od którego pochodzi wzorzec umowny, legitymowany czynnie - każdy, kto według oferty zawartej we wzorcu mógłby ze składającym ofertę zawrzeć umowę zawierającą niedozwolone postanowienie umowne. W nauce dominuje pogląd (tak m.in. M. Bednarek, R. Flejszar), że powodem dochodzącym abstrakcyjnej kontroli wzorca może być wyłącznie konsument (art. 22⁽¹⁾ k.c.).

Wobec treści „Regulamin udzielania pożyczek przez (...) Sp. z o.o. w ramach kontynuacji projektów (...)” słusznie przyjęto, że żaden konsument nie mógłby zawrzeć z pozwanym umowy zawierającej kwestionowane postanowienia, a tym samym kontrola postanowień „Regulaminu udzielania pożyczek z dnia 28.03.2012 r.” jest wyłączona.

Mając to wszystko na uwadze apelacja powoda wobec braku uzasadnionych podstaw nie mogła odnieść skutku.

W tym stanie rzeczy, na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono, jak na wstępie,

O kosztach procesu postanowiono stosownie do treści art. 98 k.p.c. w związku z art. 108§1 k.p.c., zgodnie z zasadą finansowej odpowiedzialności stron za wynik procesu.